

ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ У ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКІЛ

УДК 316.485.6

Марія Валеріївна Яцюк,

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри психології

Олеся Іванівна Коц,

керівник спеціальності «Практична психологія»,

КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»

Актуальність дослідження. Події Революції гідності та війни на сході України, що супроводжувалися актами масового насилля, значною мірою вплинули на свідомість та самопочуття українського суспільства. Наразі можна спостерігати зростання тривоги, роздратованості та пригніченості у значній кількості громадян. Названі стани указують на перебування нашої спільноти у тривалому стресовому стані, що набуває ознак дистресу. Активною адаптацією особистості до дистресу є стратегія протидії, яка проявляється у агресивній поведінці, непримиренному ставленні до опонентів та безкомпромісності. Ворожа напруженість між людьми спонукає до утворення конфліктів. Нажаль, не є винятком – освітнє середовище. Деформація соціальних норм виступає засадничим чинником формування різноманітних видів конфліктної поведінки та відповідних їм конфліктних поведінкових установок. Конфліктна поведінка стає одним із інтегративних наслідків соціальної дезадаптації особистості в умовах проживання «кризи реальності» [1].

У зв'язку зі складною соціальною ситуацією у суспільстві перед освітянами гостро постає завдання профілактики деструктивних конфліктів та формування навичок ефективної конфліктної поведінки у суб'єктів навчально-виховного процесу.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнення поглядів на сутність конфліктної поведінки, зокрема робіт А. Я. Анцупова, Н. В. Гришиної, М. І. Леонова, К. Левіна, Г. В. Ложкіна, В. М. Радчук, А. І. Шипілова та ін., дає можливість визначити, що ефективна конфліктна поведінка передбачає досягнення опонентами взаємного погодження інтересів, а засоби, які вони використовують, допомагають схваленню вигідного рішення.

Мета наукової публікації полягає в обґрунтуванні заходів психопрофілактики конфліктів у освітньому середовищі загальноосвітніх шкіл.

Виклад основного матеріалу дослідження. У експериментальному дослідженні використано спостереження, анкетування та опитування за методикою В. Бойко «Перешкоди у

встановленні емоційних контактів». У дослідженні взяло участь 50 педагогів Вінницької області віком від 27 до 54 років та 50 старшокласників. Результати дослідження представлено на Рис 1.

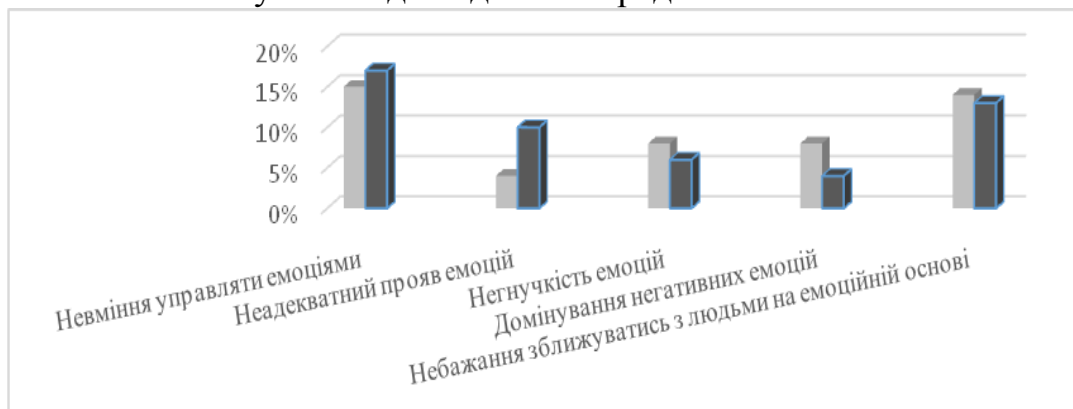

Рис. 1. Перешкоди у встановленні емоційних контактів у вчителів та учнів ($n_1=50$, $n_2=50$)

Примітка: ■ - вчителі; ■ - старшокласники.

Так, за результатами опитування учні здебільшого відчують проблеми у встановленні емоційних контактів із іншими людьми у зв'язку з браком навичок саморегуляції негативних емоцій та конструктивного досвіду їх адекватної регуляції.

Комунікативні перешкоди, що виникають у педагогічній діяльності вчителів, ми пов'язуємо з рядом ознак емоційного вигорання (небажанням зближуватися з іншими людьми на емоційній основі та превалюванням негативних емоцій із ствердженням власної директивної позиції). Така тенденція проявляється у 8 % педагогів.

Соціальними механізмами виникнення міжособистісної конфліктної поведінки є розбіжності у ціннісно-нормативній структурі взаємин, зміна соціальних ролей, зниження соціального статусу особистості, порушення особистісної та соціальної ідентифікації, руйнування соціальних взаємозв'язків [2]. Розуміння цих механізмів дозволяє прогнозувати, а відтак попередити можливу конфліктну ситуацію. Водночас, за умови виникнення конфлікту для його деескалації слід відштовхуватися від реальних обставин і змін, яких зазнали сторони конфлікту. Важливе визнання власної відповідальності у конфліктному протистоянні.

Конфлікт неодмінно супроводжується вивільненням сильних негативних емоцій. Проте, деструктивну силу вони набувають, коли сприймаються опонентами на власний рахунок, як такі, що зачіплюють почуття гідності та самоцінності. Варто намагатися дистанціюватися від привласнення їх собі, а зосереджуватися більшою мірою на реальних перепонах, які спричинили ситуацію та на поведінці сторін, що призвела до конфлікту. Парадоксальною і водночас ефективною для конструктивного вирішення конфлікту є відмова від чинення опору

негативним емоціям опонента, співчуття та визнання його права на них. Конструктивною є також установка на утримання в свідомості тих аспектів взаємин, що об'єднують, а не протиставляють сторони. Важливою є налаштованість опонентів на діалог, який моделюється обома сторонами конфлікту, спрямованість його на подолання протиріччя, пошук спільного рішення, всупереч ствердженню власної позиції.

Висновки. Профілактика конфліктної поведінки суб'єктів освітнього процесу передбачає розвиток у вчителів та учнів навичок ефективної, продуктивно-орієнтованої конфліктної поведінки, що передбачає здатність сторін конфлікту утримувати суперечність у продуктивній конфліктній формі, яка б сприяла її вирішенню.

Перспективи подальших досліджень полягають у систематизації технологій медіаторства та моделювання структури профілактики конфліктів у освітньому середовищі.

Список використаної літератури

1. Бергер П. и др. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания. / Бергер П., Лукман Т. — М.: «Медиум», 1995. — 323 с.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта. 2-е изд. — СПб.: Питер, 2008. — 544 с: ил. — (Серия «Мастера психологи»).